

Nr 31.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om bidrag till pensioneringskostnaderna för handelsflottans pensionsanstalt jämte en i ämnet väckt motion.

I innevarande års statsverksproposition, tolfte huvudtiteln, har Kungl. Maj:t under punkten 16 föreslagit riksdagen att *dels* medgiva, att under kalenderåret 1947 dyrtidstillägg må utgå å pensioner från handelsflottans pensionsanstalt enligt samma grunder, som i dylikt hänseende varit gällande för kalenderåret 1946, *dels ock* till Bidrag till pensioneringskostnaderna för handelsflottans pensionsanstalt för budgetåret 1947/48 anvisa ett förslagsanslag av 1 400 000 kronor.

I sitt den 11 mars 1947 avgivna utlåtande nr 12, angående regleringen för budgetåret 1947/48 av utgifterna under riksstatsens tolfte huvudtitel, anmälde bankoutskottet, att utskottet komme att senare under riksdagen avgiva utlåtande beträffande Kungl. Maj:ts under omförmälda punkt framlagda förslag.

I samband med Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *Lindberg* under nr 70 väckt motion, vari hemställts, »att riksdagen, *dels*, utöver i årets statsverksproposition, tolfte huvudtiteln, punkt 5, äskat bidrag till pensioneringskostnaderna för handelsflottans pensionsanstalt, måtte anvisa förslagsvis 1 600 000 kronor till engångsbelopp att utgå under år 1947 till pensionsstagare vid anstalten i huvudsaklig överensstämmelse med ovan angiven plan; *dels ock* i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning beträffande pensioneringen genom anstalten av menigt sjöfolk, i syfte att åstadkomma skälig förbättring av deras pensionsförmåner, och härom om möjligt framlägga förslag till nästa års riksdag».

Bestämmelser angående sjöfolkets pensionering.

De säregna förhållanden, under vilka sjöfolket utövar sitt yrke, ha sedan lång tid tillbaka ansetts påkalla speciella åtgärder från det allmännas sida i syfte att tillförsäkra sjömännen drägliga arbets- och levnadsvillkor. Genom en särskild understöds- och pensionsverksamhet har staten dessutom givit uttryck åt en önskan att lämna ekonomiskt stöd åt de sjömän, vilka av överårighet eller invaliditet satts ur stånd att genom eget arbete förskaffa sig sitt livsuppehälle. Denna verksamhet har synts vara ägnad att i viss mån bidra till vidmakthållandet av en god sjömanskår. Hithörande åtgärder ha väsentligen avsett det i utrikes fart tjänstgörande sjöfolket.

Tiden före den 1 juli 1939. Före den 1 juli 1939 var genom sjömanshusen ordnad en på behovsprövning grundad understödsverksamhet för såväl sjömän som änkor och barn efter sjömän. För ändamålet disponerade sjömanshusen vissa inkomster av tonavgifter, hyresavgifter, bötes- och vitesmedel m. m. Vid sidan av denna understödsverksamhet fanns sedan 1860-talet en reglementsenligt ordnad pensionering för sjöfolket, vilken utövades av handelsflottans pensionsanstalt, som åtnjöt understöd av statsmedel i form av vissa anslag å riksstaten. För budgetåret 1938/39 uppgingo dessa anslag till sammanlagt 336 000 kronor. Pensionerna från anstalten utgingo med belopp, varierande efter tjänsteklass, oavsett vederbörandes ekonomiska ställning, och åsyftade allenast ålderdomsförsörjning för sjömännen själva. Såsom villkor för pension gällde, att vederbörande skulle ha uppnått 55 års ålder samt under 25 år ha varit inskriven å svenskt sjömanshus och därvid under 17 års tid tjänstgjort å svenskt handelsfartyg i utrikes sjöfart sammanlagt minst 150 månader. Pensionstagarna voro indelade i fyra klasser och antalet pensionsrum var begränsat. Pensionsbeloppen voro högst 240 kronor och lägst 135 kronor.

1939 års pensionsbestämmelser. Den 1 juli 1939 samordnades den vid de olika sjömanshusen bedrivna understödsverksamheten med verksamheten vid handelsflottans pensionsanstalt till en på mera försäkringstekniska grunder baserad pensionering, helt handhavd av anstalten. I samband härmed utfärdades nytt reglemente för anstalten den 9 juni 1939 (nr 413). Sjömanshusens understödsverksamhet upphörde, så vitt angick sjömännen själva (men icke deras efterlevande); utbetalningen av förut beviljade årsunderstöd till sjömän övertogs av anstalten. Pensioneringen utbyggdes till att med vissa inskränkningar omfatta varje svensk sjöman, som deltagit i utrikes sjöfart på svenskt handelsfartyg och därvid erlagt hyresavgift. Systemet med ett visst antal pensionsrum avskaffades alltså. Pensionsåldern fastställdes till 60 år för befälhavare med sjökaptens- eller styrmansbrev och övermaskinister, till 57 år för annat befäl och till 55 år för sjömän i manskapsklass. Den pension, som efter fullt genomförd organisation skulle komma att utgå enligt 1939 års reglemente, utgjorde *dels* en efter försäkringstekniska regler beräknad pension å de avgifter, sjömännen erlagt, *dels ock* såväl en med stigande antal anställningsår ökad procentuell förhöjning av denna pension som slutligen också en tilläggs pension, endast utgående till sjömän, som fullgjort viss högre sjötjänst. Grundpensionen skulle bekostas genom hyresavgifterna, pensionsförhöjningen och tilläggs pensionen genom andel i tonavgifterna, statsanslag och övriga medel, som pensionsanstalten disponerade. Den slutliga pensionsordningen skulle, vad angick manskapet, föga mer än bibehålla den tidigare pensionsnivån. Vad beträffar befäl skulle förhållandet delvis bli ett annat med hänsyn till högre lön och kontinuerligare seglation. Vid sidan av den pensioneringsverksamhet, som

bedrivs av handelsflottans pensionsanstalt, hade år 1938 för sjöbefälets vidkommande anordnats en frivillig försäkringsverksamhet på grundval av överenskommelser i kollektivavtal. I regel skulle livsvarig pension till manskap utbytas mot en temporär pension till fyllda 67 år, då folkpension börjar utgå.

Då hyresavgifterna, vilka utgjorde grundvalen för det nya pensionsystemet, tillfördes anstalten först fr. o. m. år 1939, kunde detta endast successivt bringas i tillämpning under en övergångstid av 25 år, räknat fr. o. m. den 1 juli 1944. Först efter utgången av denna tid komme nämligen de sjömän, som under hela sin tjänstgöringstid erlagt hyresavgifter efter den nya ordningen, att inträda i pensionsåldern.

I fråga om sjömän, som uppnådde pensionsåldern under tiden 1 juli 1939—1 juli 1944, tillämpades i stort sett de gamla pensionsbestämmelserna, dock med vissa jämkningar. Här avsedda sjömän indelades liksom förut efter tjänsteställning i fyra klasser. De årliga livsvariga pensionsbeloppen efter fullgjord längre tids sjötjänst (minst 120 månader) utgjorde för sjömän tillhörande befälsklasserna högst resp. 240, 180 och 150 kronor samt för sjömän tillhörande manskapsklassen högst 135 kronor. För dessa senare utgick emellertid pensionen enligt förut angiven princip i regel temporärt mellan 55 och 67 år med 165 procent av det livsvariga beloppet. För reformens genomförande beviljade staten ett extra bidrag av 200 000 kronor för år. För budgetåret 1939/40 anvisades följaktligen 536 000 kronor till handelsflottans pensionsanstalt. Antalet pensionstagare utgjorde den 31 december 1940 sammanlagt 3 758, vilkas pensioner varierade i stort sett mellan 120 och 240 kronor för år.

Nu gällande pensionsbestämmelser av år 1943. Frågan om förbättring av pensionerna enligt 1939 års reglemente upptogs av *1941 års riksdag* i anledning av två inom riksdagen väckta motioner, vilka behandlades av bankoutskottet i utlåtande nr 41. Efter infordrande av yttranden från vederbörande myndigheter och organisationer konstaterade utskottet, att det dåvarande pensioneringssystemet för sjöfolket närmast hade karaktären av ett provisorium, som endast i begränsad omfattning tillgodosåg sjöfolkets anspråk på en tryggad ålderdomsförsörjning. En förbättrad pensionering framstod därför som ett beaktansvärt önskemål. Utskottet förordade en undersökning av möjligheterna att öka såväl de anställdas som redarnas avgiftsplikt. Då såsom redan nämnts befälets pensionering några år tidigare ordnats genom inrättandet på frivillighetens grund av en särskild pensionskassa, syntes utredningen väsentligen böra omfatta sjöfolk i manskapsklass. Riksdagen biföll utskottets förslag om skrivelse till Kungl. Maj:t rörande utredning av ifrågavarande spörsmål.

Resultatet av utredningen framlades av Kungl. Maj:t för 1943 års riksdag, som biföll Kungl. Maj:ts förslag till lag om avgifter för sjöfolks pensionering jämte riktlinjer för en förbättrad pensionering för denna yrkes-

grupp. För möjliggörande av pensionsförbättringen höjdes den dåvarande 1-procentiga hyresavgiften för dessa sjömän till 6 procent. Härjämte ålades redarna att såsom bidrag till pensioneringskostnaderna erlægga en avgift med $3\frac{1}{2}$ procent å hyran för ifrågavarande sjömän. Slutligen skulle för ändamålet ställas till förfogande ett årligt statsanslag av 1 200 000 kronor, därav 200 000 kronor motsvarande pensionsanstaltens dåvarande andel i tonavgifter, vilka avgifter fr. o. m. budgetåret 1944/45 skulle i sin helhet tillföras sjömanshusen.

Den obligatoriska pensioneringen genom handelsflottans pensionskassa avser enligt nu gällande grunder liksom tidigare endast sjömän i utrikes sjöfart. Övriga sjömän äro emellertid berättigade att genom frivillig pensionsförsäkring hos anstalten säkerställa sin ålderdomsförsörjning. Pensioneringen omfattar endast sjömännen själva, ej deras efterlevande. Pensionsåldern är 60 år för befäl och 55 år för övriga. Pensionen beräknades exempelvis för en menig sjöman, som seglat i utrikes fart sammanlagt omkring 180 månader, vid uppnådd pensionsålder icke komma att understiga 600 kronor, vilken summa emellertid vid den tidpunkt, då sjömannen uppnår 67 års ålder, avsågs skola minskas med ett belopp ungefär motsvarande vad han kan erhålla i folkpension. Sjömanspensionen är sammansatt av två delar, nämligen en hyresavgiftspension, som grundas på och helt bekostas av sjömannens egna avgifter och beräknas försäkringsmatematiskt, och en tilläggspension, som bekostas av redarna och staten och utgår efter tjänstetidens längd. Medan hyresavgifterna fonderas, är detta i princip ej fallet beträffande redaravgifter och statsanslag, vilka löpande förbrukas för tilläggspensioner.

Nytt reglemente för handelsflottans pensionsanstalt utfärdades den 4 februari 1944 (nr 42), vilket reglemente liksom lagen den 30 juni 1943 (nr 516) om avgifter för sjöfolkets pensionering trädde i kraft den 1 juli 1944 och alltjämt gäller.

Dyrtidstillägg m. m. Med hänsyn till den inträdda levnadskostnadsstegringen medgav 1941 års riksdag att dyrtidstillägg skulle under år 1941 utgå å pensioner från handelsflottans pensionsanstalt. Härvid undantogs de sjömän, som voro bibehållna vid dem före den 1 juli 1939 tillkommande förmån av såväl pension som understöd. Dyrtidstillägget motsvarade två månadsdelar av årspensionen ($16\frac{2}{3}$ procent), dock lägst 20 kronor, och bestreds av för anstalten tillgängliga medel.

1942 års riksdag beslöt höjning av dyrtidstilläggen för året 1942 till i genomsnitt 25 procent (tre månadsdelar) av årspensionen. Kostnaderna skulle fortfarande bestridas av för anstalten tillgängliga medel.

1943 års riksdag beslöt, att dyrtidstillägget skulle under år 1943 utgå efter samma grunder som tillämpats för år 1942 samt att av kostnaderna härför, beräknade till omkring 110 000 kronor, 20 000 kronor skulle bestridas av för anstalten tillgängliga medel och återstoden av staten. I anslutning härtill höjdes anslaget till handelsflottans pensionsanstalt, som under budget-

åren 1939/40—1942/43 utgjort 536 000 kronor, för budgetåret 1943/44 till 626 000 kronor och erhöll i samband därmed förslagsanslags natur.

1944 års riksdag beslöt höja dyrtidstillägget — å pensioner som utgå enligt de äldre bestämmelserna — till i genomsnitt $33\frac{1}{3}$ procent (fyra månadsdelar) av årspensionerna från anstalten. Tillägget utgick i enlighet härmed under år 1944 med högst 60 kronor och lägst 40 kronor, dock med viss förhöjning beträffande temporära pensioner. Då utgifterna för dyrtidstillägget beräknades uppgå till 150 000 kronor, upptogs anslaget till handelsflottans pensionsanstalt i riksstaten för budgetåret 1944/45 till (1 200 000 + 150 000 =) 1 350 000 kronor.

Under år 1945 utgick samma dyrtidstillägg som under år 1944. Anslaget till pensionsanstalten utgick för budgetåret 1945/46 med oförändrat belopp.

1946 års riksdag höjde dyrtidstillägget till att motsvara i det närmaste fem månadsdelar. I enlighet härmed utgick under år 1946 till pensionstagare vid anstalten, med undantag av pensionstagare, vilka äro bibehållna vid dem före den 1 juli 1939 tillkommande förmån av såväl pension som understöd eller vilka efter den 30 juni 1944 uppnått för dem stadgad pensionsålder, dyrtidstillägg med 70 kronor, när årspensionen överstiger 200 kronor, dock att för temporär pension tillägget må utgå med 90 kronor; med 60 kronor, när årspensionen överstiger 120 kronor men icke 200 kronor, dock att för temporär pension tillägget må utgå med 80 kronor; och med 50 kronor, när årspension icke överstiger 120 kronor. Kostnaden för dyrtidstillägget beräknades till 200 000 kronor, innebärande en ökning med 50 000 kronor. Anslaget till bidrag till pensioneringskostnaderna för handelsflottans pensionsanstalt är i riksstaten för budgetåret 1946/47 upptaget med 1 400 000 kronor.

Kungl. Maj:ts anslagsäskande för budgetåret 1947/48.

Kungl. Maj:t har i 1947 års statsverksproposition föreslagit, att ifrågakörande anslag för budgetåret 1947/48 skall upptagas med samma belopp som ett år tidigare, varvid räknats med att dyrtidstillägget skulle under år 1947 utgå efter samma grunder som under år 1946.

Motionen.

Mot de nuvarande grunderna för sjöfolkets pensionering göres i den föreliggande motionen i huvudsak följande erinringar:

Ser man på sjömanspensioneringen i nuvarande läge, så måste det anses särskilt otillfredsställande, att pensionsförbättringen ej alls har avseende å sjömän som uppnått pensionsåldern före den 1 juli 1944 — i efterhand ha vissa dyrtidstillägg genom ökat anslag kunnat höjas med 20—40 kronor för år — och blir föga märkbar för sjömän som ingå i pensionsåldern under nya reglementets begynnelseskedet — endast i två fall hittills har årsbeloppet för tjänstepension intill fyllda 67 år överskridit 400 kronor. Att den äldre generationens intressen ej tillgodosetts synes dess mer beklagligt som det just var denna generation sjömän som bemannade våra fartyg under det förra världskriget och delvis även under det senare. Det är ingen glädje att påminna om att deras besvikelse förra gången, pensionsfrågan var uppe, var så stor att den nu torde ha blivit mindre, och det kan heller icke skänka

dem särskilt stor tröst att kommande generationer sjömän skola få det bättre. Om också en del av dem nått 67-årsåldern och nästa år draga fördel av de beslutade förbättringarna i den allmänna folkpensioneringen, så gäller detta icke det stora flertalet. Pensionsåldern för menige sjömän har måst sättas så lågt som till 55 år, vilket är ett av huvudskälen för statens medverkan till deras tjänstepensionering.

Även när man ser på den framtida pensioneringen, kan den nya pensionsordningen ur sjömannens synpunkt icke anses hålla måttet. Man kanske här endast behöver peka på att, såsom förut antytts, en sjöman ej får försäkringsmatematisk valuta (innefattande hl. a. räntegottgörelse) för de avgifter, redaren erlagt till hans pensionering. Även om man tar hänsyn till det statsanslag som för närvarande utgår, torde en sådan ordning knappast kunna anses försvarlig. Möjligheterna för en övergång till ett försäkringstekniskt system även i fråga om redaravgifterna torde därför böra upptagas till prövning. Utan ökat bidrag till pensioneringskostnaderna under övergångstiden lär emellertid en sådan omläggning icke stå att genomföra.

Till stöd för ökat statsbidrag till pensioneringen anföres i motionen, att särskilt vår under kriget utanför spärren befintliga handelsflotta tillfört staten betydande inkomster i form av överskott å krigsförsäkringen. Starka skäl tala därför enligt motionärens uppfattning för att staten på bästa sätt söker tillgodose sjömannens intressen i fråga om deras tjänstepensionering, som nu håller på att uppbyggas. De förslag, som i sådant syfte framläggas i motionen, avse att *dels* förbättra ställningen för nuvarande pensionstagare, som till allra största delen fått sin pension fastställd enligt de gamla bestämmelserna, *dels* söka bättre tillgodose de sjömans intressen, som ingå i pensionsåldern under nya pensionsreglementets begynnelseskede, *dels* ock slutligen få till stånd en allmän översyn i fråga om den nya pensionsordningen och dess verkningar även på längre sikt.

I fråga om de nuvarande pensionärerna föreslås i motionen en pensionsförbättring under år 1947. Härvid hänvisas till en vid motionen fogad tablå, av vilken bland annat framgår, att vid utgången av år 1946 antalet pensionärer vid handelsflottans pensionsanstalt utgjorde 4 077, att årspensionerna i de olika grupperna i stort sett varierade mellan i genomsnitt 165 och 321 kronor samt att den genomsnittliga pensionen utgjorde 247 kronor. I anslutning härtill anföres och föreslås följande.

Det är angeläget, att omedelbart något åtgöres för dessa sjömans del, och synes tilltalande, om så kunde ske i form av ett engångsbelopp att utbetalas under innevarande år. Denna engångsförmån torde — då anförda skäl i här väsentlig del äga tillämplighet även på befålet — böra rättvisligen utgå till såväl befäl som manskap utan åtskillnad. I betraktande av omständigheterna böra även de sjömän, som uppnått 67 års ålder, få del i denna engångsförmån; någon vägande invändning torde ej kunna riktas häremot, eftersom engångsbeloppet avses skola utbetalas under år 1947 och folkpensioneringen omläggas först från och med år 1948; dessa sjömän böra dock med hänsyn till redan utgående folkpension erhålla lägre engångsbelopp än sjömän under 67 år. I övrigt bör gradering av beloppet ske efter längden av tjänste-

tid i svensk utrikes sjöfart, och allenast de pensionstagare (ej större antal) undantagas, som ej ägnat viss längre tid av sitt liv åt sådan sjöfart. Med dessa utgångspunkter må framläggas följande plan.

Engångsbelopp under år 1947 till pensionstagare — befäl såväl som manskap — hos handelsflottans pensionsanstalt.

A. Pensionstagare som uppnått (eller under året uppnå) 67-årsåldern:

Tjänstetid i utrikes fart	Belopp
minst 120 mån.	300 kr.
90—119 »	100 »

B. Övriga pensionstagare:

Tjänstetid i utrikes fart	Belopp
300 mån. och däröver	600 kr.
200—299 mån.	500 »
120—199 »	400 »
90—119 »	100 »

Engångsbelopp avses alltså icke skola utgå till sjömän, som tjänstgjort kortare tid än 90 månader i svensk utrikes sjöfart. Vad beträffar 120-månadersgränsen må framhållas, att denna gräns satts för pensionsrätt enligt 1939 års bestämmelser och även är av betydelse för beräkning av tilläggspension enligt nya pensionsreglementet.

Kostnaden för engångsbelopp under år 1947 enligt ovan angiven plan beräknas till omkring 1 600 000 kronor.

I motionen hemställes, att sistnämnda belopp anvisas såsom förslagsanslag under tolfte huvudtiteln för nästa budgetår.

I fråga om förbättring av pensionernas framtida belopp yrkas i motionen, att en särskild utredning måtte verkställas. Det rör sig här dels om fortsatt förbättring av de äldre pensionerna efter utgången av år 1947, dels ock om en förbättring av de jämförelsevis låga pensioner, som komma att utgå till sjömän, vilka pensioneras under begynnelseskedet av den nya pensioneringsordningen. I motionen anföres härom följande.

Vad beträffar den andra frågan, förbättring av den nya pensioneringen i begynnelseskedet, måste särskild utredning förutsättas. Denna utredning bör närmast taga sikte på menige sjömän och tiden intill dess de uppnå folkpensionsåldern, då deras sjömanspension regelmässigt avses — för närvarande helt och framdeles till huvuddelen — skola upphöra. Likaså bör emellertid i detta sammanhang övervägas en förbättring från och med år 1948 av de pensioner, som utgå till menige sjömän enligt de äldre bestämmelserna, varvid gräns även bör sättas vid 67-årsålderns uppnående, d. v. s. i fall då grundpensionen fastställts till livsvarigt belopp skulle höjningen av pensionen upphöra vid denna tidpunkt.

Närmare kostnadsberäkningar kunna givetvis här ej framläggas vad beträffar nu avsedd pensionsförbättring. För att emellertid ge någon föreställning om storleksordningen, må följande nämnas. Om man inriktar sig på att för båda de ovan avsedda grupperna av menige sjömän åstadkomma ett pensionsläge, som lägst motsvarar det, som för nuvarande pensionstagare

vunnes med föreslagna engångsbelopp under år 1947, så skulle totalkostnadens engångsvärde överslagsmässigt kunna uppskattas till omkring 5 milj. kronor, d. v. s. efter 3 procent motsvara ett årligt anslag för all framtid av omkring 150 000 kronor; kostnaden skulle emellertid givetvis vara högst i begynnelsen (omkring 550 000 kronor första året).

Slutligen hemställas i motionen om en allmän översyn av den nya pensionsordningen, vilken bör kombineras med en försäkringsteknisk utredning av pensionsanstaltens ställning.

Yttranden över motionen.

Utskottet har i vederbörlig ordning inhämtat utlåtande över motionen från kommerskollegium, som hört direktionen över handelsflottans pensionsanstalt.

Direktionen över handelsflottans pensionsanstalt har — med vitsordande av riktigheten av de i motionen lämnade uppgifterna och med instämmande i huvudsak i den däri anförda motiveringen — anslutit sig till de i motionen framförda förslagen. Härutöver har direktionen framhållit följande.

I fråga om föreslagna engångsbelopp till nuvarande pensionstagare må ytterligare kunna framhållas, att sjömän med minst 150 tjänstemånader i utrikes fart — vilket fordrades för pension enligt de äldre bestämmelserna — som följd av omorganisationen från och med den 1/7 1939 berövats möjligheten att jämte pension erhålla årsunderstöd från sjömanshus; dock att sjömän som före nämnda dag erhållit såväl pension som understöd bibehållits vid sina förmåner. Detta förhållande belyses av den vid motionen fogade tablån över pensionstagare vid utgången av år 1946. I tablån må jämföras å ena sidan grupperna (kvarstående) sjömän med »Pension jämte understöd: minst 150 tj.-mån.», för vilka årsmedeltalet är resp. 250 kronor (manskap) och 300 kronor (befäl), och å andra sidan grupperna med »Full pension: minst 150 tj.-mån.», för vilka årsmedeltalet (inkl. dyrtidstillägg) är resp. 195 kronor (manskap) och 250 kronor (befäl). En reform, som åsyftade förbättring av pensioneringen allmänt sett, bar följaktligen lett till att en stor del av nuvarande pensionstagare i själva verket fått sin ställning i pensionshänseende försämrad.

Mot den närmare utformningen av förslaget om engångsbelopp har direktionen heller icke någon erinran. Bestämmelser om utbetalning och vissa eljest erforderliga tillämpningsföreskrifter torde, i händelse av bifall till förslaget, få fastställas av Kungl. Maj:t. Vad beträffar kostnaden — en mer exakt beräkning finge förutsätta en fullständigare statistik över sjömannens tjänstetider än för närvarande föreligger — så kan denna uppskattas till mellan 1,5 och 1,6 milj. kronor.

Den utredning, varom i motionen framlagts förslag, skulle i första hand syfta mot en fortsatt förbättring av pensionsförmånerna åt menigt sjöfolk under övergångstiden till dess nya pensionssystemet blivit genomfört.

Direktionen delar motionärens uppfattning att utredningen i denna del bör i huvudsak kunna begränsas till att avse manskap. — Befälspensioneringen hos handelsflottans pensionsanstalt har bibehållits främst för att tjäna till att förstärka den avtalsreglerade pensioneringen för befäl (hos Sjö-

befälens pensionskassa, understödsförening, m. fl. enskilda kassor), varmed pensionsanstalten ej har någon befattning. — Emellertid måste gränfall mellan befäls- och manskapsklasserna klarläggas. Skäl torde även finnas att i detta sammanhang ägna uppmärksamhet åt eventuella möjligheter till förbättring av tjänstepensioneringen för sådant befäl — särskilt inom motorsegelsjöfarten — som ej omfattas av den avtalsreglerade pensioneringen.

Den föreslagna utredningen skulle vidare avse en allmän översyn av pensionsbestämmelserna.

Direktionen vill framhålla, att en översyn av nu gällande bestämmelser om manskapspensioneringen fordras redan med hänsyn till den reformering som från och med den 1 januari 1948 skall genomföras av allmänna folkpensioneringen, till vilken manskapets tjänstepensionering står i nära anknytning. Såsom i motionen antytts bör utredningen även kunna ersätta den pensionstekniska utredning, som enligt bestämmelse i 13 § instruktionen för pensionsanstalten skall verkställas inom 5 år, räknat från och med 1/7 1944. Överhuvud taget är det ett intresse att en översyn av bestämmelserna komme till stånd, sedan man nu vunnit några års erfarenheter av det nya, förut helt oprövade pensionssystem, som det här är fråga om. Ett särskilt spörsmål som utredningen torde böra taga ställning till är som motionären framhåller, huruvida det skulle vara möjligt att ändra nuvarande pensionssystem vad rör de inkomster, som inflyta i form av redareavgifter, sålunda att i princip full försäkringsteknisk valuta komme den enskilde sjömannen till del för dessa avgifter.

Kommerskollegium biträder motionärens förslag och hemställer, att de måtte vinna riksdagens godkännande. I sitt utlåtande har kollegium dessutom anfört följande.

I anslutning till vad i motionen antytts rörande skäligheten av att från statens sida särskild erkänsla visas sjöfolket med hänsyn till dess insatser och offer under världskriget finner kollegium sig föranlåtet framhålla, att enligt kollegii mening anledning förefinnes för statsmakterna att taga under övervägande i vad mån särskilt stöd, utöver i lagen om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer stadgad ersättning, bör lämnas åt efterlevande efter sjömän som omkommit under tjänst å svenska fartyg till följd av krigsåtgärder ävensom åt svenska sjömän som genom dylika åtgärder ådragit sig invaliditet. Därvid torde också böra övervägas, huruvida överskottsmedlen å den statliga krigsförsäkringsverksamheten må kunna anlitas för en sådan stödverksamhet. Kollegium vill i detta sammanhang omnämna, att danska staten genom särskilda lagar tillerkänt livsvarig hedersgåva på 800 kronor årligen åt änka efter dansk sjöman eller fiskare som omkommit under tjänst å danskt fartyg till följd av krigshändelse. Därjämte erhåller varje barn för vilket sådan sjöman eller fiskare haft försörjningsplikt 200 kronor årligen intill fyllda 18 år. Jämväl sjöman som till följd av krigshändelse ådragit sig högre grad av invaliditet erhåller motsvarande hedersgåva. Även på annat sätt har danska staten visat sin erkänsla åt danska sjömän som efter den 9 april 1940 tjänstgjort å danskt eller utländskt fartyg som seglat för de allierade makternas räkning. Jämväl i Norge lära liknande åtgärder hava vidtagits.

Genom Kungl. Maj:ts beslut den 17 maj 1946 har kollegium fått sig ålagt att utarbeta en detaljerad redogörelse över de förluster av människoliv och

egendom som under det andra världskriget inträffat inom den svenska handelsflottan. I samband med denna utredning ämnar kollegium taga nu berörda spörsmål under närmare övervägande.

Utskottet.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, har den av handelsflottans pensionsanstalt bedrivna verksamheten i samband med omorganisationer åren 1939 och 1943 tillförts ökade inkomster av olika slag — bl. s. i form av statsbidrag — allt i syfte att ernå en förbättring av de från anstalten utgående pensionerna. De härutinnan vidtagna åtgärderna kunna emellertid knappast sägas ha medfört en i nuvarande läge tillfredsställande lösning av sjöfolkets pensioneringsfråga. Delvis torde detta sammanhånga med att, då pensioneringen väsentligen grundas på försäkringstekniska principer, verkningarna av de genomförda reformerna först på längre sikt göra sig märkbara i ökade pensionsförmåner. Den under senare år inträdda försämringen av penningvärdet har — trots de av staten i vissa fall beviljade dyrtidstilläggen — avsevärt förringat betydelsen av pensionerna. Dessa framstå därför, även med beaktande av att de icke äro avsedda att utgöra annat än bidrag till ålderdomsförsörjningen, såsom mer blygsamma än tidigare.

I likhet med kommerskollegium och direktionen över handelsflottans pensionsanstalt finner utskottet det vara önskvärt, att grunderna för anstaltens pensioneringsverksamhet, i vad de avse menigt sjöfolk, underkastas en förnyad översyn i syfte att en skälig förbättring av pensionerna skall kunna åstadkommas. En dylik översyn torde vara påkallad även av den omläggning av den allmänna folkpensioneringen, som skall äga rum fr. o. m. år 1948, enär manskapets tjänstepensionering nära anknutits till folkpensioneringen. Vid den utredning, som sålunda bör komma till stånd snarast möjligt, böra de olika synpunkter och förslag, som framförts i den föreliggande motionen och vilka vunnit stöd av de i ärendet hörda myndigheterna, bli föremål för närmare övervägande.

Utredningen bör således inriktas på att söka utröna, i vad mån det är möjligt att inom en skälig kostnadsram utjämna den med hänsyn till tidpunkten för avgång varierande pensionsnivån inom de olika pensionärskategorierna. Det gäller här främst att undersöka möjligheterna dels för en höjning av de redan beviljade pensionerna och dels för en förbättring av pensionsförmånerna för sjömän, som i fortsättningen pensioneras under övergångstiden till dess det nya pensionssystemet blivit helt genomfört.

Motionären har föreslagit, att en pensionsförbättring av engångskaraktär skulle med vissa i motionen angivna belopp under innevarande år beredas flertalet pensionstagare hos handelsflottans pensionsanstalt samt att för ändamålet skulle anvisas ett särskilt anslag av 1 600 000 kronor. Ehuru utskottet behjärtar syftet med detta förslag, är utskottet icke berett att på grundval av

den i motionen förebragta utredningen tillstyrka detsamma. Såvitt utskottet kunnat finna, skulle ett beviljande av de föreslagna pensionstilläggen vara ägnat att i viss mån föregripa den blivande utredningen. Då det här rör sig om ett jämförelsevis högt anslagsbelopp, bör det enligt utskottets mening i första hand ankomma på Kungl. Maj:t att taga initiativ i frågan. Utskottet finner sig alltså böra avstyrka motionen, i vad den avser anvisande av ett särskilt anslag till pensionsförbättring under år 1947. Utskottet förutsätter emellertid, att frågan om utbetalning av i motionen avsedda engångsbelopp upptages till omprövning i samband med den kommande utredningen.

Vad slutligen angår de av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen framlagda förslagen om beviljande av dyrtidstillägg under år 1947 å pensioner från handelsflottans pensionsanstalt samt om anvisande av anslag till bidrag till pensionskostnaderna för anstalten, ha dessa förslag icke givit utskottet anledning till erinran.

Utskottet hemställer alltså,

1) att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framställda förslag, må

dels medgiva, att under kalenderåret 1947 dyrtidstillägg må utgå å pensioner från handelsflottans pensionsanstalt enligt samma grunder, som i dylikt hänseende varit gällande för kalenderåret 1946,

dels ock till *Bidrag till pensioneringskostnaderna för handelsflottans pensionsanstalt* för budgetåret 1947/48 anvisa ett förslagsanslag av 1 400 000 kronor;

2) att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 70, må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning rörande möjligheterna att ernå en förbättring av pensioneringen hos handelsflottans pensionsanstalt för sjöfolk av manskapsklass samt därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen må föranleda;

3) att motionen II: 70 i övrigt icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 11 april 1947.

På bankoutskottets vägnar:

GUST. SVEDMAN.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Sundvik, Friggeråker, Leander, Edin, Petersson i Karlskrona, Fahlander, Andersson i Tidaholm och Nordenson;

från andra kammaren: herrar Svedman, Andersson i Munkaljungby, Mattsson, Fröderberg, Sundberg, von Seth, Nilsson i Landskrona och Svensson i Alingsås.
